

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Programa de Dret Constitucional espanyol

Curs 1987-1988

Professor Dr. Francesc de Carreras
Bellaterra, 1987

I. LES FUNCIONS I ELS ÒRGANS DE L'ESTAT

Tema 1. La forma d'Estat i la forma de govern

Sobirania i forma d'Estat: l'Estat Social i Democràtic de Dret.- La relació entre òrgans i la forma de govern: la monarquia parlamentària.- El règim polític com a concepte sociològic.

Tema 2. La Corona

Origen històric de la figura de cap de l'Estat a les monarquies parlamentàries.- La Corona com a òrgan de l'Estat.- L'Estatut personal del Rei.- Funcions i responsabilitat política.

Tema 3. La direcció política de l'Estat

El concepte de direcció política.- Òrgans, funcions i sistema de partits.- Estat compost i direcció política.- La política exterior i la política interior.- Direcció política i funció jurisdiccional.

Tema 4. El principi democràtic

La idea de democràcia a la Constitució: democràcia directa i democràcia representativa.- El pluralisme democràtic: cultural, polític, social.- La participació com a dret.

Tema 5. Els partits polítics

La constitucionalització dels partits polítics.- L'organització interna.- El control dels partits polítics.

Tema 6. El cos electoral i el dret de sufragi

Electors i elegibles.- Principis bàsics del dret de sufragi.- El procés electoral i el control jurisdiccional.

Tema 7. Les formes de democràcia directa

El dret de petició a les cambres.- Les modalitats de referèndum.- La iniciativa legislativa popular.

Tema 8. El dret parlamentari

Origen històric del dret parlamentari.- L'autonomia parlamentària.- El "status" de parlamentari.

Tema 9. Estructura i organització interna de les Cambres

Les Corts Generals: el Congrés i el Senat.- Sistema electoral per al Congrés i per al Senat.- Organització i funcionament de les Cambres.

Tema 10. La funció legislativa de les Cambres

La iniciativa legislativa.- El procediment ordinari.- Els procediments especials.

Tema 11. La funció financera de les Cambres

Els ingressos de l'Estat i, en especial, la potestat tributària.- La llei de Pressupostos Generals de l'Estat.- El control de la despesa pública: el Tribunal de Comptes.

Tema 12. El govern

Origen històric i tipus de govern.- Estructura i funcions.- La figura del president del govern.

Tema 13. Les relacions de les Corts Generals amb el Govern

La designació del president del govern.- El control de l'acció de govern.- La responsabilitat política del govern.

Tema 14. L'Administració Pública

Principis constitucionals de l'Administració Pública.- L'Administració de l'Estat: estructura central i estructura perifèrica.- L'Administració militar.- Les Forces i els Cossos de Seguretat.- L'Administració consultiva: el Consell d'Estat.

Tema 15. L'activitat econòmica pública

La llibertat d'empresa i les finalitats de l'activitat econòmica de l'Estat.- La planificació econòmica.- L'empresa pública.

Tema 16. Les activitats estatals de benestar social

Els principis rectors de la política social i econòmica: naturalesa jurídica.- La política clàssica de benestar social: laboral, sanitària i d'habitatge.- La política cultural.- La protecció de determinats grups socials.

Tema 17. El Poder Judicial

Poder Judicial i Administració de Justícia.- Principis constitucionals del Poder Judicial.- L'organització judicial i el Consell General del Poder Judicial.

Tema 18. El Ministeri Fiscal

Evolució de la figura del Ministeri Fiscal.- Naturalesa i principis constitucionals.- Organització i òrgans rectors.

Tema 19. El Tribunal Constitucional

Origen, desenvolupament i tipus de justícia constitucional.- Posició constitucional del Tribunal.- Composició, organització i funcionament.

Tema 20. El control de constituconalitat de les lleis

Normes impugnables i bloc de la constitucionalitat.- Tipus de control; recurs, qüestió i recurs previ.- Efectes de les sentències.

Tema 21. El recurs d'empara

Objecte.- Legitimació i procediment.- Efectes de la sentència.

Tema 22. Els conflictes constitucionals

Conflictes de competència entre l'Estat i les Comunitats Autònomes.- Els conflictes entre òrgans de l'Estat.- Efectes de les sentències.

Bibliografía específica

- A. Menéndez Rexach, La jefatura del Estado en el Derecho Público español, INAP, Madrid, 1979.
- P. Lucas Verdú (ed.), La Corona y la monarquía parlamentaria en la Constitución de 1978, Facultad de Derecho de la Universidad Complutense, Madrid, 1983.
- J.M. Lafuente, El Rey y las Fuerzas Armadas en la Constitución, Edersa, Madrid, 1987.
- M. Ramírez, La participación política, Tecnos, Madrid, 1985.
- F. de Carreras y J.Mª Vallés, Las elecciones, Blume, Barcelona, 1977.
- I. de Otto, Defensa de la Constitución y partidos políticos, CEC, Madrid, 1985.
- L.Mª Cazorla Prieto, Las Cortes Generales: ¿Parlamento contemporáneo?, Civitas, Madrid, 1985.
- I. Molas i I. Pitarch, Las Cortes Generales en el sistema parlamentario de gobierno, Tecnos, Madrid, 1987.
- J. Solé-Tura y M.A. Aparicio, Las Cortes Generales en el sistema constitucional, Tecnos, Madrid, 1984.
- R. Punset, Las Cortes Generales, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid, 1983.
- F. Santaolalla, Derecho parlamentario español, Editora Nacional, Madrid, 1984.
- J.R. Montero i J. García Morillo, El control parlamentario, Tecnos, Madrid, 1984.
- A. Bar Cendón, El presidente del Gobierno en España, Civitas, Madrid, 1983.
- Varios, El Gobierno en la Constitución española y en los Estatutos de Autonomía, Diputación de Barcelona, 1985.
- M. Baena del Alcázar, Curso de Ciencia de la Administración, Tecnos, Madrid, 1985.
- M. Baena del Alcázar, Organización Administrativa, Tecnos, Madrid, 1984.
- M. Álvarez Rico, Principios constitucionales de organización de las Administraciones Públicas, IEAL, Madrid, 1986.
- M. Bassols Coma, Constitución y sistema económico, Tecnos, Madrid, 1985.
- O. de Juan Asenjo, La Constitución económica española, CEC, Madrid, 1984.
- F. Garrido Falla (director), El modelo económico en la Constitución española, Instituto de Estudios Económicos, Madrid, 1981, 2 vol.
- P. Andrés Ibáñez i C. Movilla, El Poder Judicial, Tecnos, Madrid, 1986.
- Varios, El Poder Judicial, Instituto de Estudios Fiscales, Madrid, 1983, 3 vol.
- E. García de Enterría, La Constitución como norma y el Tribunal Constitucional, Civitas, Madrid, 1980.
- L. Favoreu i altres, Tribunales Constitucionales europeos y derechos fundamentales, CEC, Madrid, 1984.
- P. Pérez Tremps, Tribunal Constitucional y Poder Judicial, CEC, Madrid, 1985.
- N. Pérez Serrano Jáuregui, El Tribunal Constitucional. Formularios y doctrina procesal, Tecnos, Madrid, 1986.
- J.L. Cascajo i V. Gimeno Sendra, El recurso de amparo, Tecnos, Madrid, 1984.
- J. Oliver, El recurso de amparo, Facultad de Derecho, Palma de Mallorca, 1986.

II. ELS DRETS FONAMENTALS

Tema 23. Evolució històrica dels drets fonamentals

L'origen dels drets fonamentals.- Els drets en l'Estat liberal.- Els drets socials en l'Estat contemporani.

Tema 24. Concepte i funció dels drets fonamentals

Fonament.- concepte i classes de drets a la Constitució.- Caràcter objectiu i subjectiu.- Els deures constitucionals.

Tema 25. Exercici dels drets fonamentals

Titularitat.- Límits.- Significats de la igualtat.

Tema 26. Els drets de la persona

El dret a la vida.- Les llibertats d'ideologia i de religió.- L'objecció de consciència i els deures militars.

Tema 27. Drets processals i penals

El dret a la llibertat i a la seguretat.- El dret a la jurisdicció.- Dret Penal i seguretat jurídica.- Els Tribunals d'honor.

Tema 28. Els drets d'àmbit privat

L'honor, la pròpia imatge i la intimitat.- Inviolabilitat del domicili.- El secret de les comunicacions.- Llibertats de residència i desplaçament.- Vida privada i informàtica.- Família i matrimoni.

Tema 29. Els drets polítics

El dret de reunió.- El dret d'associació.- El dret a participar en assumptes públics.- El dret de petició.

Tema 30. Llibertat d'expressió i dret a la informació

De la llibertat d'expressió al dret a la informació.- El contingut del dret i els mitjans de comunicació.- Límits i garanties.

Tema 31. El dret a l'educació

La singularitat espanyola del dret a l'educació.- El contingut bàsic del dret a l'educació.- La intervenció de l'Estat.- L'autonomia de les Universitats.

Tema 32. Els drets laborals i econòmics

Drets laborals i professionals.- El dret a la propietat privada i a l'herència.- El deure de contribuir a la despesa pública.- El dret de fundació.

Tema 33. Les garanties dels drets fonamentals

Garanties normatives.- Garanties jurisdiccionals: en especial, el recurs d'empara.- Garanties institucionals: en especial, el Defensor del Poble.- Les garanties de Dret internacional.

Tema 34. La defensa extraordinaria de l'Estat

Les motivacions dels estats excepcionals.- Els procediments de declaració.- Les modificacions del règim constitucional ordinari.- La suspensió individual dels drets.

Bibliografia específica

- A.E. Pérez Luño, Derechos humanos. Estado de Derecho y Constitución, Tecnos, Madrid, 1984.
- A.E. Pérez Luño, Los derechos fundamentales, Tecnos, Madrid, 1985.
- E. Fernández, Teoría de la justicia y derechos humanos, Debate, Madrid, 1984.
- T. Freixes Sanjuan, Los derechos sociales de los trabajadores en la Constitución, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid, 1986.
- R. García Macho, Las aporías de los derechos fundamentales sociales y el derecho a una vivienda, IEAL, Madrid, 1982.
- M. Rodríguez Piñero y Mª Fernanda Fernández López, Igualdad y discriminación, Tecnos, Madrid, 1986.
- J. Suay Rincón, El principio de igualdad en la justicia constitucional, IEAL, Madrid, 1985.
- E. García de Enterría (dir.), El sistema europeo de protección de los derechos humanos, Civitas, Madrid, 1979.
- P. Cruz Villalón, Estados excepcionales y suspensión de garantías, Tecnos, Madrid, 1984.
- S. Mir (ed.), La despenalización del aborto, Universidad Autónoma de Barcelona, Bellaterra, 1983.
- M. Carillo, Los límites a la libertad de prensa en la Constitución de 1978, PPU, Barcelona, 1987.
- J. González Pérez, El derecho a la tutela jurisdiccional, Civitas, Madrid, 1984.
- V. Gimeno Sendra, El proceso de habeas corpus, Tecnos, Madrid, 1985.
- R. Soriano, El derecho de habeas corpus, Congreso de los Diputados, Madrid, 1986.
- Anuario de Derechos Humanos, Instituto de Derechos Humanos, Universidad Complutense, Facultad de Derecho, Madrid, vol. I, II, III (años 1982, 1983 y 1984-1985, respectivamente).

III. L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

Tema 35. L'origen de l'Estat de les Autonomies

Espanya i la qüestió nacional.- La crisi de l'Estat centralista.- El pacte constituent sobre l'organització territorial de l'Estat.

Tema 36. L'Estat de les Autonomies com a Estat compost

Els principis d'unitat i autonomia.- El principi de solidaritat.- El principi de voluntarietat.- L'Estat de les Autonomies dins el Dret constitucional comparat.

Tema 37. Sistema normatiu de les Comunitats Autònomes

L'Estatut d'autonomia.- Les lleis territorials.- La potestat reglamentària.

Tema 38. Criteris generals sobre el repartiment de competències

Concepte de competència.- Les llistes de competències dels articles 148 i 149 CE.- Competències exclusives, compartides i concurrents: tipologia i problemàtica general.

Tema 39. Les competències de les Comunitats Autònomes (I)

Les relacions amb l'ordenament estatal: jerarquia, competència, prevalença i supletorietat.- L'articulació amb la legislació estatal: lleis de bases/lleis de desenvolupament.- Lleis d'harmonització.

Tema 40. Les competències de les Comunitats Autònomes (II)

Les competències executives.- L'execució de la legislació estatal.- Les competències extrastatutàries.

Tema 41. Els òrgans de les Comunitats Autònomes

Els principis constitucionals.- La forma de govern.- L'Administració Pública.- L'especial posició dels Tribunals Superiors de Justícia.

Tema 42. Les relacions entre òrgans estatals i autonòmics

El principi de col·laboració.- El principi de cooperació.- La participació de les Comunitats Autònomes en l'Estat.

Tema 43. El control sobre les Comunitats Autònomes

El control pel Tribunal Constitucional: declaració d'inconstitucionalitat i conflictes de competència.- Controls judicials i econòmics.- Controls parlamentaris i governamentals: en especial, la coacció estatal.

Tema 44. El finançament de les Comunitats Autònomes

Els principis constitucionals i la LOFCA.- El règim general de finançament.- El sistema de concert econòmic.

Tema 45. L'autonomia dels ens locals

Posició constitucional dels ens locals.- Els municipis.- Les províncies.- Estat, Comunitats autònomes i Ens locals.

Bibliografía específica

- Aja/Tornos/Font/ Perulles/Albertí, El sistema jurídico de las Comunidades Autónomas, Tecnos, Madrid, 1985.
- S. Muñoz Machado, Derecho Público de las Comunidades Autónomas, Civitas, Madrid, 1982-1984, 2 vol.
- Varios autores, Organización territorial del Estado, Instituto de Estudios Fiscales, Madrid, 1985, 4 vol.
- E. García de Enterría, Estudios sobre autonomías territoriales, Civitas, Madrid, 1985.
- J.J. González Encinar, El Estado unitario-federal, Tecnos, Madrid, 1985.
- Varios, Tribunales constitucionales europeos y autonomías territoriales, CEC y Tribunal Constitucional, Madrid, 1985.
- I. De Otto, Estudios sobre Derecho estatal y autonómico, Civitas, Madrid, 1986.
- P. Santolaya Machetti, Descentralización y cooperación, IEAL, Madrid, 1984.
- A. Jiménez Blanco, Las relaciones de funcionamiento entre el poder central y los entes territoriales, IEAL, Madrid, 1985.
- S. Martín Retortillo (director), Descentralización administrativa y organización pública, Alfaguara, Madrid, 1973, 3 vol.
- J. Ferrando Badía, El Estado unitario, el federal y el Estado Regional, Tecnos, Madrid, 1978.
- B. Schwartz, El federalismo norteamericano actual, Civitas, Madrid, 1984.
- E. Albertí Rovira, Federalismo y cooperación en la República Federal, Alemana, CEC, Madrid, 1986.
- M. S. Gianninni, Las Regiones en Italia, Civitas, Madrid, 1984.
- E. Argullol, La vía italiana a la autonomía regional, IEAL, Madrid, 1977.
- J. Leguina Villa, Escritos sobre autonomías territoriales, Tecnos, Madrid, 1984.
- L. Tolívar Alas, El control del Estado sobre las Comunidades Autónomas, IEAL, Madrid, 1981.
- L. Parejo, La prevalencia del derecho estatal sobre el regional, CEC, Madrid, 1981.
- G. Jáuregui, Las Comunidades Autónomas y las relaciones internacionales, Instituto Vasco de Administración Pública, Oñati, 1986.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

Reculls de legislació

Constitució Espanyola (L. López Guerra, edit.), Tecnos, Madrid.

Constitución y Tribunal Constitucional (E. Linde Paniagua, edit.), Civitas, Madrid.

Código de Leyes Políticas (F. Rubio Llorente, M. Aragón i R. Blanco, edit.), Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Leyes Políticas del estado (E. Aja i M. Carrillo, edit.), Civitas, Madrid.

Código de Derecho Electoral Español (E. Alvarez Conde i J.C. González Hernández, edit.), Tecnos, Madrid.

Legislación electoral, Civitas, Madrid.

Código de los Estatutos de Autonomía de las Comunidades Autónomas (M. Bassols, edit.), IEAL, Madrid, 1983.

Legislació sobre Comunidades Autónomas (J. Tornos, edit.), Tecnos, Madrid, 1983, 2 vol.

Constitució Espanyola. Estatut d'Autonomia de Catalunya. Reglament del Parlament de Catalunya, Publicacions del Parlament de Catalunya, Barcelona.

Lleis Polítiques de Catalunya (J. Tornos i O. Oleart, edit.), Bosch, Barcelona.

Recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 3 vol.

Boletín de Legislación de las Comunidades Autónomas, Cortes Generales, Servicio de Estudios, Madrid.

OBRES GENERALES

- J. de Esteban i L. López Guerra (dir.), El régimen constitucional español, Labor, Barcelona, 1980-1982, 2 vol.
- E. Alvarez Conde, El régimen político español, Tecnos, Madrid, 1986.
- A. Torres del Moral, Principios de Derecho Constitucional español, Atomo, Madrid, 1985-1986, 2 vol.
- I. de Otto, Derecho constitucional, Ariel, Barcelona, 1987.
- J.A. González Casanova, Teoría del Estado y Derecho Constitucional, Teide, Barcelona, 1985.
- P. Lucas Verdú, Curso de Derecho Político, Tecnos, Madrid, vol. IV.
- L. Sánchez Agesta, Sistema político de la Constitución española, Editora Nacional, Madrid, 1984.
- M.A. Aparicio, Introducción al sistema político y constitucional español, Ariel, Barcelona, 1983.
- F. Garrido Falla (dir.), Comentarios a la Constitución, Civitas, Madrid, 1985.
- O. Alzaga (dir.), Comentarios a las leyes políticas. Constitución de 1978, alguns volums en curs de publicació, Edersa, Madrid.
- A. Predieri i E. García de Enterría (edit.), La Constitución española de 1978, Civitas, Madrid, 1980.
- A. de Blas (ed.), Introducción al sistema político español, Teide, Barcelona, 1982.
- J.J. González Encinar, Diccionario del sistema político español, Akal, Madrid, 1984.
- M. Ramírez (ed.), Estudios sobre la Constitución española de 1978, Pórtico, Zaragoza, 1979.
- M. Ramírez (ed.), El desarrollo de la Constitución de 1978, Pórtico, Zaragoza, 1982.

REVISTES

BJC. Boletín de Jurisprudencia Constitucional, Cortes Generales, Servicio de Estudios, Madrid.

Revista Española de Derecho Constitucional, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista de Estudios Políticos, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista de Derecho Político, UNED, Madrid.

Revista de Derecho Público, Edersa, Madrid.

Revista de Administración Pública, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

Revista Española de Derecho Administrativo, Civitas, Madrid.

Revista de las Cortes Generales, Congreso de los Diputados, Madrid.

Sistema. Revista de Ciencias Sociales, Fundación Sistema, Madrid.

Revista de Estudios de la Vida Local, Instituto de Estudios de Administración Local, Madrid.

Autonomies. Revista Catalana de Dret Públic, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

Revista Vasca de Administración Pública, Instituto Vasco de Administración Pública, Oñati (Guipúzcoa).

Revista Valenciana d'Estudis Autònoms, Generalitat Valenciana, Presidència, Valencia.

Poder Judicial, Consejo General del Poder Judicial, Madrid.